

NATUURONDERZOEK LIMBURG
2017 | 26—29

Eerste waarneming van de habitatrichtlijnsoort vermiljoenkever *Cucujus cinnaberinus* in Limburg en België!

Luc Crevecoeur

Arno Thomaes

Rens Hendrickx

PROVINCIAAL
NATUUR-
CENTRUM

Eerste waarneming van de habitatrictlijnsoort vermiljoenkever *Cucujus cinnaberinus* in Limburg en België!

Luc Crevecoeur

Arno Thomaes

Rens Hendrickx

In België (en Limburg) was er tot nog toe slechts één keversoort bekend die Europese bescherming geniet dankzij de habitatrictlijn. Hieraan kunnen we nu één soort toevoegen: de Vermiljoenkever (*Cucujus cinnaberinus*). De afgelopen jaren waren er al meldingen van de vermiljoenkever in Nederland. Uit grondig onderzoek bleek zich een populatie gevestigd te hebben in Nederlands Limburg en Noord-Brabant, niet ver van de Belgisch-Nederlandse grens. Voldoende reden om aan onze kant van de grens op zoek te gaan, en met succes.

Beschrijving

De kever is vrij herkenbaar en meet 11-15 mm (figuur 1). Zowel de larve als de kever zijn sterk afgeplat zodat ze geschikt zijn voor een leven achter de schors. Kop en halsschild zijn glanzend rood, terwijl de dekschilden mat rood zijn en geen punctuur hebben. De poten, de sprieten en de bovenkaken zijn zwart. De slagen achter de ogen zijn sterk verbreed en geven de kop een vrij driehoekig uiterlijk zoals bij de kop van een mier. Ook de larven zijn mits enige oefening gemakkelijk te herkennen. Ze lijken op de veel algemenere vuurkever die in hetzelfde biotoop leeft maar deze is lichter van kleur en het laatste lid is duidelijk langer dan het voorlaatste.

Levenswijze

De larve van *C. cinnaberinus* leeft onder zonn beschenen weinig vermolmde en vochtige schors

Figuur 1. Vermiljoenkever (*Cucujus cinnaberinus*) (foto: Tim Faasen)

van staande of liggende stammen van verschillende dode loofboomsoorten. De schors moet relatief vast aan de stam zitten, waardoor de bomen na afsterven slechts drie jaar geschikt blijven. Bovendien moeten de bomen op een vochtige standplaats staan. De soort heeft een voorkeur voor loofhoutsoorten met een dikke schors en voornamelijk populieren (Horak *et al*, 2010, Nieto *et al*, 2010, Goczal & Rossa 2017). In de literatuur (Eckelt *et al*, 2014) vinden we verder melding van eik, abeel, wilg, es, esdoorn, den en spar. Zelf konden we in Bulgarije de kever aantreffen onder de schors van een haagbeuk. De larven zijn aan het einde van de tweede zomer volgroeid en verpoppen dan tot kever. Vervolgens overwinteren ze onder de schors van de broedboom om het volgend voorjaar uit te vliegen. De larven worden vaker en gemakkelijker gevonden dan volwassen kevers. De larve leeft voornamelijk van plantaardig materiaal en schimmels achter de schors, maar schijnt ook de larven van andere houtbewonende insecten niet te versmaden (Horak 2011).

Verspreiding in Europa

De vermiljoenkever is een Europese soort die gemeld is uit de volgende landen: Noorwegen, Zweden, Finland, Estland, Letland, Litouwen, Duitsland, Polen, Wit-Rusland, Oekraïne, Rusland, Oostenrijk, Tsjechië, Slowakije, Servië, Bosnië-Herzegovina, Kroatië, Bulgarije, Moldavië, Italië, Spanje en Kosovo (Horak *et al*, 2010). Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in Centraal-Europa. Recent is de soort echter zijn areaal aan het uitbreiden wat onder meer vastgesteld werd in Oostenrijk (Eckelt *et al*, 2014), Duitsland (Esser & Mainda 2016, Horren & Tolkiehn 2016) en herontdekking in Italië (Mazzei *et al* 2011). De soort werd ook als nieuwe soort ontdekt in Finland (med. Petri Martikainen), Frankrijk (Fuchs *et al* 2014), Nederland (Colijn *et al*, 2015) en nu in België.

In Nederland werden de eerste kevers en larven gevonden in 2012 in Noord-Brabant openkele kilometers van de Belgische grens. Na uitgebreid onderzoek bleek de soort voor te komen langs-

heen de Dommel en verschillende zijrivieren (Noordijk et al. 2017).

Deze Europese uitbereiding valt te verklaren door uitgebreid habitat herstel. Onze rivieren waren eeuwenlang gekanaliseerd en de valleigronden gedraineerd. De bossen op deze standplaatsen werden intensief beheerd en zo goed als alle dikke bomen werden geoogst. De laatste decennia werd er echter werk gemaakt om rivieren terug vrij te laten meanderen en valleigebieden te vernatten. De terugkeer van de bever hielp daarbij. Ook werden veel populierenbossen uit productie genomen en omgevormd tot natuurgebieden waar afgestorven bomen konden blijven staan. Door vernatting en windval werden zo op korte tijd valleibossen gecreëerd met veel dikke dode bomen, het ideale habitat van deze soort (Colijn et al, 2015).

De waarnemingen in Limburg

In november 2014 werd door de eerste auteur twee kevers aangetroffen in een nat populierbos met zomereiken in Hamont-Achel. één werd gevonden op een staande dode populier en een op een liggende afgebroken stam. Onder de schors waren er zwarte zwamdraden te zien die op honingzwam (*Armillaria mellea*) wijzen. Om de schade aan de populatie zo klein mogelijk te houden, werden er maar enkele bomen onderzocht. Op 7 maart 2017 werden er twee andere vindplaatsen genoteerd nabij de eerste vindplaats. Ook hier werd gestopt met zoeken na het vinden van telkens twee larven. Deze vondst was aanleiding om in Kinrooi, Neerpelt en Bree enkele gelijkaardige terreinen te bezoeken. In Neerpelt werden eveneens larven van de Vermiljoenkever aangetroffen. In Hamont werd er in mei 2017 een volwassen kever aangetroffen.

Bescherming

Dankzij de Europese habitatrichtlijn, is de vermiljoenkever en zijn leefgebied streng beschermd. Het is dan ook belangrijk dat deze nieuwe soort opgenomen wordt in de Vlaamse decreten die de habitatrichtlijn in Vlaanderen in de praktijk

brengen en dat habitatrichtlijngebieden aangeduid worden voor deze soort. De soort mag dan wel sterk uitbreiden in Europa, zijn succes zou wel eens van korte duur kunnen zijn. Veel populierenbossen worden immers gekapt en omgevormd naar inheems loofhout waarbij het echter honderd jaar kan duren vooraleer er weer dikke dode bomen in het bos voorkomen. Het is al langer aangetoond dat deze koppelingen meer na- dan voordelen hebben voor de natuur in deze nieuwe reservaten. Hopelijk kan de Vermiljoenkever dan ook als een parapluoort werken om andere soorten van deze bossen te beschermen (Mazzei et al, 2011).

Besluit

Met de vermiljoenkever (*Cucujus cinnaberinus*) hebben we er in België een habitatrichtlijnsoort (bijlage II en IV) bij. Zijn biotoop is momenteel talrijk aanwezig in Vlaanderen door de vele afstervende populierenbossen. We kunnen dan ook verwachten dat er nog nieuwe vindplaatsen van deze soort zullen opduiken. Als we de soort hier echter op lange termijn willen behouden, is het belangrijk om ervoor te zorgen dat er ook op langere termijn voldoende dikke dode bomen in valleibossen zullen voorkomen.

Referenties

- COLIJN, E.D., A.P.J.A. TEUNISSEN, C.F.P. VENDRIG & J. NOORDIJK, 2015. De vermiljoenkever in Limburg: biologie, bescherming en beheer. Natuurhistorisch Maandblad. Jaargang 104, nr. 6: 110-114
- ECKELT, A., PAILL, W. & STRAKA, U. 2014. Viel gesucht und oft gefunden. Der scharlachkäfer *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763) und seine aktuelle verbreitung in österreich. Wissenschaftliches Jahrbuch der Tiroler Landesmuseen 7: 145-159
- ESSER, J. & MAINDA, T. 2016. Der Scharlachchrote Plat-tkäfer *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) in Brandenburg. Naturschutz und Landschaftspflege in Brandenburg, 25 (1, 2) 2016
- FUCHS, L., H. CALLOT, G. GODINAT & H. BRUSTEL, 2014. *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763), nouvelle espèce pour la faune de France (Coleoptera Cucujidae). L'Entomologiste, tome 70, n° 4, p. 213-221
- GOCZAL, J. & ROSSA, R. 2017. Dead wood complexity shapes the pattern of the occurrence of threatened saproxylic beetle *Cucujus cinnaberinus*. Polish Journal of Ecology, 65: 158-165

- HORAK, J. 2011. Contribution to knowledge of diet preferences of the endangered saproxylic beetle *Cucujus cinnaberinus* (Coleoptera: Cucujidae) from East Bohemia. ACTA MUSEI REGINAEHRADECENSIS S. A., 33 (2011): 127-130
- HORAK, J., E. VAVROVA & K. CHOBOT, 2010. Habitat preference influencing populations, distribution and conservation of the endangered saproxylic beetle *Cucujus cinnaberinus* (Coleoptera Cucujidae) at the landscape level. European Journal of Entomology 107: 81-88
- HORREN, T. & TOLKIEHN, J. 2016. Erster Nachweis von *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763) in Schleswig-Holstein – eine FFH-Art erschließt sich Lebensräume in Norddeutschland (Coleoptera: Cucujidae). Entomologische Zeitschrift Schwanfeld 126 (4)
- MAZZEI, A., T. BONNACI, E. CONTARINI, T. ZETTO & P. BRANDMAYR, 2011. Rediscovering the umbrella species candidate *Cucujus*

- cinnaberinus* in Southern Italy and notes on biology. Italian Journal of Zoology. Jrg 78(2): 264-270
- NIETO, A., I. MANNERKOSKI, A. PUTCHKOV, P. TYKARSKI, F. MASON, B. DODELIN, J. HORAK & S. TEZCAN, 2010. *Cucujus cinnaberinus*. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2014.3. <www.iucnredlist.org>
- NOORDIJK, J., COLIJN, E.D. & HEIJRMAN, T. 2017. De bescherming van de vermiljoenkever. Vakblad natuur bos landschap, 16-18
- TEUNISSEN A.P.J.A & C.F.P. VENDRIG, 2012. Een Nederlandse populatie van de zeldzame en beschermde vermiljoenkever *Cucujus cinnaberinus* (Coleoptera: Cucujidae). Entomologische berichten. Jrg. 72, nr. 4: 218-221

Summary

A small population of the flat bark beetle *Cucujus cinnaberinus* was discovered in 2014 with additional records in 2017 in Belgium in the province of Limburg. The distribution in Europe, the biology and therats to the species are discussed. *Cucujus cinnaberinus* is listed on the European Habitats Directive on appendices II and IV, wich means that the biotope is protected and special conservation areas should be designated.

Auteurs

Luc Crevecoeur
Kennipstraat 37
BE-3600 Genk
luc.crevecoeur@skynet.be

Arno Thomaes
Instituut Natuur en
Bosonderzoek
Kliniekstraat 25
BE-1070 Brussel
arno.thomaes@inbo.be

Rens Hendrickx
Uilenstraat 4
BE-3910 Neerpelt
saske.rens@gmail.com

Colofon

Redactieadres
Provinciaal Natuurcentrum
Craenevenne 86
BE-3600 Genk

Een uitgave van
Provincie Limburg in
opdracht van: de deputatie
van de provincieraad van
Limburg, Herman Reynders,
gouverneur-voorzitter,
Frank Smeets, Ludwig Van-
denhove, Igor Philtjens, Erik
Gerits, Jean-Paul Peuskens,
Inge Moors, gedeputeer-
den, en Renata Camps,
provinciegriffier.

Grafische vormgeving
Dion Boodts - Grafische
Producties, Informatie en
Communicatie, provincie
Limburg

Verantwoordelijke uitgever
Jan Mampaey - Provinciaal
Natuurcentrum, Craeneven-
ne 86, 3600 Genk

PROVINCIAAL
NATUUR-
CENTRUM

Een initiatief van de
provincie Limburg

